

Спеціалізованій вченій раді Д 55.081.01 у
Державному вищому навчальному закладі
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

В І Д Г У К
офіційного опонента
на дисертаційну роботу Есманова Олексія Миколайовича
«Державний фінансовий контроль в системі забезпечення фінансової
безпеки України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук за спеціальністю
08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

1. Актуальність теми дисертації

Реалізація державних програм розвитку та реформування економіки України вимагає існування ефективної системи державного фінансового контролю.

Широка сфера застосування фінансового контролю дає змогу істотно впливати на весь економічний процес, стежити за дотриманням фінансової безпеки держави, досягненням фінансової самодостатності регіонів, секторів і галузей економіки, збалансованістю державного й місцевих бюджетів, захищеністю фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства. Рациональна організація та ефективне функціонування державного фінансового контролю сприяє забезпеченню національних економічних інтересів держави, поліпшенню керованості державними фінансовими ресурсами, розвитку ринкової економіки.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”
ЗАГАДЬНИЙ ВІДДІЛ
11.06.2015 вх. № 20-002/1080

На даному етапі розвитку економіки України, оздоровлення фінансово-кредитної сфери та забезпечення збалансованого розвитку бюджетної системи є основними цілями державної політики у забезпеченні фінансової безпеки держави. Підвищення ефективності та якості політики, яку проводить держава з цих питань, вимагає пошуку дієвих інструментів, які б забезпечували фінансову безпеку держави. Державний фінансовий контроль виступає одним з них, тому проблема підвищення ефективності цієї сфери є дуже актуальною для України на даний час і потребує сучасних науково-практичних розробок.

Необхідність розвитку системи державного фінансового контролю в Україні обумовлена об'єктивною потребою в створенні системи протидії існуючим реальним загрозам у фінансовій сфері.

На цьому шляху існує ряд проблем, які необхідно поступово вирішувати в науково-практичному аспекті.

З огляду на це, наукові дослідження, присвячені проблематиці визначення ролі та місця державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки в Україні в сучасних умовах не втрачають своєї важливості. Тому дисертаційна робота Есманова О.М. є актуальною і своєчасною.

Додатковим підтвердженням актуальності обраної теми дисертації є її відповідність науково-дослідній роботі Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» за темами: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0102U006965) та «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782).

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки і рекомендації сформульовані у дисертаційній роботі О. М. Есманова, є обґрунтованими, достовірними та логічними. Відповідно до обраного напрямку дослідження окреслено мету дисертаційної роботи яка полягає в удосконаленні науково-методичних підходів та практичних механізмів організації державного фінансового

контролю в системі забезпечення фінансової безпеки України. Вивчення змісту дисертації дозволяє зробити висновок про досягнення поставленої мети і виконання окреслених завдань.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертаційній роботі, підтверджується тим, що автором опрацьовано великий перелік літературних джерел з досліджуваної проблематики та проаналізовано значний обсяг фактичного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів, статистичної інформації.

Загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, які застосовані автором для вирішення конкретних наукових завдань, є достатньо ефективними, сучасними і відповідають сутності поставлених завдань.

3. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях

За результатами дослідження дисертантом опубліковано 17 наукових праць загальним обсягом 5,33 друк. арк., із них автору особисто належить 4,22 друк. арк. Серед них участь у 2 колективних монографіях, 7 статей у фахових виданнях (з них 4 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз). Публікації Есманова О.М. в повній мірі розкривають основні результати дослідження, викладені в дисертації.

Пропозиції і рекомендації дисертанта пройшли наукову апробацію на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Автореферат за своїм змістом відповідає положенням та висновкам, що наведені в дисертації, відображає її структуру та логіку викладення матеріалу.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Підсумовуючи основні висновки та результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у дослідження обраної ним проблеми, слід зазначити, що новизна наукових результатів полягає в наступному:

- автором вперше виокремлена в структурі фінансової безпеки країни додаткова складова – безпека державного фінансового контролю як такий стан фінансової дисципліни при реалізації операцій з державними коштами та майном, організації фінансових відносин між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, суб'єктами господарювання державного і комунального секторів економіки, а також організації контрольно-наглядової роботи за її підтриманням, при якому мінімізуються загрози національним фінансовим інтересам, забезпечується законність, повнота та цільовий характер витрачання державних коштів (стор. 135-140). Автор справедливо обґрунтовує необхідність включення державного фінансового контролю до системи забезпечення фінансової безпеки, що пояснюється наявністю істотної кількості зв'язків між цими двома системами;

- схвальної оцінки заслуговують удосконалені дисертантом науково-методичні засади оцінювання рівня фінансової безпеки України (стор. 141-143). На відміну від інших, запропонований науково-методичний підхід: 1) враховує стан фінансової дисципліни при реалізації операцій з державними коштами та майном; 2) об'єднує індикатори фінансової безпеки не за структурними складовими фінансової безпеки, а за часовим горизонтом виникнення загроз фінансової безпеки (прямої та перспективної дії) та напрямком впливу на рівень економічного розвитку (стимулятори, дестимулятори, каталізатори та інгібітори); 3) врахуванням лише індикаторів фінансової безпеки зі щільним кореляційним зв'язком з рівнем ВВП та темпом його приросту. Це дозволяє чітко узгодити механізм оцінки фінансової безпеки з метою її забезпечення, уникнути дублювання в розрахунках та спростити їх, врахувати вплив ДФК на рівень фінансової безпеки;

- запропонований автором науково-методичний підхід до оцінювання рівня фінансової дисципліни при операціях з державними коштами та майном, що на відміну від існуючих підходів, передбачає не експертне, а статистичне (методом головних компонент) визначення вагових коефіцієнтів для показників масштабу та результативності контрольно-ревізійної діяльності, а також

нормалізацію цих показників з урахуванням динаміки зміни відносно попереднього звітного періоду (стор. 86-89). Зазначений підхід дозволяє визначити інтегральну оцінку стану справ в сфері державного фінансового контролю;

- заслуговують на увагу висновки дисертанта щодо методичних засад обґрунтування шляхів підвищення ефективності здійснення контрольно-ревізійної діяльності в контексті забезпечення фінансової безпеки шляхом формування системи найбільш релевантних індикаторів масштабу та наслідків державного фінансового контролю з найвищим рівнем кореляційного зв'язку з рівнем безпеки державного фінансового контролю та побудови відповідної системи регресійних рівнянь (стор. 171-177). Це дозволяє визначати напрямки концентрації зусиль органів державного фінансового контролю, які забезпечують найбільший вплив на рівень безпеки державного фінансового контролю та відповідно – фінансової безпеки;

- суттєвим науковим здобутком, що має високий потенціал для подальшого прикладного використання, на наш погляд, слід вважати запропонований здобувачем науково-методичний підхід до обґрунтування місця державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки (стор. 75-78). Розроблені методичні засади на відміну від існуючих враховують узгодженість мети та завдань державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки, реалізацію принципів фінансової безпеки через систему державного фінансового контролю, суб'єктно-об'єктні взаємозалежності державного фінансового контролю та фінансової безпеки (окремі суб'єкти фінансової безпеки є одночасно і об'єктами державного фінансового контролю), функції та завдання державного фінансового контролю в межах забезпечення кожної зі структурних складових фінансової безпеки (грошово-кредитної, банківської, валютної, боргової, бюджетної, безпеки небанківського фінансового сектора);

- позитивної оцінки заслуговують пропозиції автора щодо інструментарію прогнозування впливу державного фінансового контролю на результативність системи забезпечення фінансової безпеки, що, на відміну від

існуючих підходів, здійснено шляхом побудови системи регресійних рівнянь залежності ВВП України та темпу його приросту від кількісних оцінок векторів зміни показників державного фінансового контролю (виокремлених методом головних компонент) (стор.95-97). Це дозволяє формувати реалістичні прогнози зміни рівня соціально-економічного розвитку та економічного зростання від рівня фінансової дисципліни при операціях з державними коштами та майном;

- у роботі визначено наявність зв'язку та обґрунтовано вплив прозорості державного фінансового контролю на рівень фінансової безпеки шляхом побудови функціональної залежності між індексом транспарентності державного фінансового контролю та рівнем фінансової безпеки (стор. 191-197).

5. Значення дисертації для науки і практики

Теоретична значність результатів дисертаційного дослідження обумовлюється науковою новизною сформульованих теоретичних положень та розроблених методичних підходів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки України.

Основні пропозиції за результатами дисертаційної роботи впроваджено в діяльність Державної фінансової інспекції в Сумській області, щодо ефективності здійснення контрольних-ревізійних заходів, прийняття та реалізації організаційних рішень у сфері ДФК (довідка від 10.11 2014 № 18-34/123), у діяльність Регіонального відділення Фонду державного майна України по Сумській області в частині зв'язку контролю за використанням державного майна з рівнем фінансової безпеки (довідка від 16.12.2014 № 34/34-57), у діяльність Лебединського управління Державної казначейської служби України в Сумській області щодо підвищення ефективності організації процесу казначейського обслуговування бюджетних коштів в контексті забезпечення ФБ України (довідка від 24.10.2014 № 112-4), у діяльність Фінансового управління Лебединської районної державної адміністрації щодо впливу

безпеки ДФК на основні економічні показники розвитку адміністратив-но-територіальних одиниць (довідка від 02.12.2014 № 34/128).

Одержані дисертантом наукові результати використовуються у навчальному процесі ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України” при викладанні дисциплін: “Державний фінансовий контроль”, “Основи фінансового контролю та аудиту”, “Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки”, “Управління фінансовою безпекою держави” (акт від 22.12.2014).

Отже, впровадження в практичну діяльність результатів дослідження Есманова О.М. є достатнім.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту та оформлення дисертації

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. У роботі автор формує висновок про відсутність цілісної системи державного фінансового контролю, яка могла б стати запорукою ефективного використання державних фінансових ресурсів (стор. 40-64), в той же час глибоко аналізує її сутність, складові та взаємодію між ними, на нашу думку, доречно було б продовжити дослідження в цьому напрямі, об'єднавши одержані результати у завершену пропозицію щодо авторського бачення системи державного фінансового контролю в Україні.

2. На стор. 63 дисертаційної роботи автор наводить перелік основних проблем, що перешкоджають ефективній роботі органів державного фінансового контролю, проте, на наш погляд, даний висновок є недостатньо обґрунтованим.

3. Подаючи перелік суб'єктів забезпечення фінансової безпеки (стор.67) дисертант, посилаючись на Закон України “Про основи національної безпеки України”, ототожнює їх з суб'єктами національної безпеки, не аргументуючи при цьому своєї позиції.

4. На нашу думку, на рис. 1.2 (стор. 77) наведений не вичерпний перелік суб'єктів, які здійснюють державний фінансовий контроль, а також суб'єктів забезпечення фінансової безпеки, які одночасно є суб'єктами здійснення ДФК. Разом з тим, робота значно б виграла, якщо б автор розкрив організаційну взаємодію між основними суб'єктами зазначених систем.

5. На стор. 87-88 автор наводить методичні засади оцінювання рівня фінансової дисципліни при операціях з державними коштами та майном, що на відміну від існуючих підходів, передбачає не експертне, а статистичне (методом головних компонент) визначення вагових коефіцієнтів для показників масштабу та результативності контрольно-ревізійної діяльності, а також нормалізацію цих показників з урахуванням динаміки зміни відносно попереднього звітного періоду. Проте, на нашу думку саме експертному оцінюванню властива найвища мобільність та пристосованість до мінливих умов господарювання, характерних сучасній вітчизняній економіці.

6. Позитивно оцінюючи розроблений автором науково-методичний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки України, представлений у пункті 2.3 (стор. 126-143), на нашу думку, автором недоцільно було виокремлювати групи каталізаторів та інгібіторів, адже вони не мають істотного кореляційно-регресійного зв'язку із ВВП. До того ж слід було зберегти розбиття показників на субіндекси фінансової безпеки, що дозволило б оцінювати складові фінансової безпеки окремо.

7. Автором багато уваги приділено висвітленню проблем у сфері організаційної роботи органів державного фінансового контролю (стор. 178-192), однак, не достатньо розкрито можливості усунення цих проблем, а також не обґрунтовано авторську позицію стосовно ступеню впливу організаційних засад побудови системи державного фінансового контролю на фінансову безпеку в Україні.

Зазначимо, що виявлені недоліки не порушують логіки дослідження, більшість із них носять дискусійний чи рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Все вищевикладене дозволяє зробити такий загальний висновок.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам

Дисертаційна робота Есманова О. М. на тему «Державний фінансовий контроль в системі забезпечення фінансової безпеки України» є змістовним, логічно закінченим, у межах поставлених завдань, науковим дослідженням, у якому розв'язана важлива і актуальна наукова проблема.

Структурна побудова роботи відповідає кваліфікаційним вимогам, стиль викладення та подача матеріалу дослідження є логічними, послідовними та зв'язаними єдиною цільовою спрямованістю.

Автореферат достатньою мірою висвітлює основні наукові і практичні положення дисертаційної роботи.

Тема і зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та профілю спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Дисертаційна робота відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема – пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Есманов Олексій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:
Кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Тернопільського національного
економічного університету
Міністерства освіти і науки України

Підпис офіційного опонента засвідчую:
Проректор з наукової роботи ТНЕУ
д.е.н., професор

Підпис <i>М. Б. Гупаловської</i>
Завіряю: <i>З.-М. В. Задорожний</i>
Зав. загальною (освітньою) роботою: <i>М. Б. Гупаловська</i>

М. Б. Гупаловська

З.- М. В. Задорожний

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертацію Есманова Олексія Миколайовича на тему «Державний фінансовий контроль в системі забезпечення фінансової безпеки України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Для рецензії були надані:

- дисертаційна робота загальним обсягом 300 стор., у тому числі обсяг основного тексту – 185 стор.; робота підписана вченим секретарем спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»;

- автореферат дисертаційної роботи, надрукований у видавництві Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» (свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 4694);

- оригінали наукових праць;

- довідки та акти про впровадження результатів дисертаційної роботи.

1. Актуальність теми дослідження.

Складні економічні процеси й наслідки світової фінансової кризи довели необхідність реформування існуючої системи державного фінансового контролю. Однак застосування сьогодні в Україні застарілих форм державного фінансового контролю не дає змоги державі оперативно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, що призводить до зниження ефективності контрольних функцій держави в умовах трансформації економічних відносин. Вітчизняні науковці та практики неодноразово наголошують на наявності цілого ряду системних недоліків у фінансовій практиці, неефективності витрачання коштів або розкрадання майна, що закономірно призводить до ускладнення економічних зв'язків.

Сучасна система державного фінансового контролю в Україні повинна стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів в контексті забезпечення фінансової безпеки держави, збалансування державного та місцевих бюджетів, досягнення фінансової самодостатності регіонів, галузей економіки, збільшення захищеності фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства.

Аналіз наукової літератури доводить, що попри численні публікації, присвячені розвитку теоретико-методологічних засад оцінки рівня фінансової безпеки, дослідження цієї проблематики все ще залишається логічно незавершеним. Це обумовлює необхідність активізації наукових розробок з

Державний вищий навчальний заклад
"Українська академія банківської справи
Національного банку України"
ЗАГАЛЬНИЙ ВІДДІЛ
08.06.2015 вк. № 20-005/1066

удосконалення підходів до організації державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки України.

Саме на вирішення цих важливих і актуальних наукових задач спрямоване дисертаційне дослідження Есманова О.М.

Тематика дисертаційного дослідження відповідає державним, галузевим та регіональним науковим програмам і темам, тематиці наукових досліджень Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України», зокрема: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0102U006965); «Реформування фінансової системи України в умовах євроінтеграційних процесів» (номер державної реєстрації 0109U006782).

2. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, характеризуються високим рівнем обґрунтованості, є достатньо аргументованими, про що свідчить структурна побудова та зміст роботи, широкий перелік використаних літературних джерел з досліджуваної проблематики та обсяг проаналізованого фактичного матеріалу, законодавчих та нормативно-правових актів, статистичної інформації.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується широким переліком опублікованих робіт за темою дисертації та їх оприлюдненням на профільних науково-практичних конференціях.

Висновки представляють собою логічно обґрунтований підсумок виконаної роботи та повністю відображають основні положення проведеного дослідження, а також можливі напрямки їхнього практичного застосування.

3. Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях.

Основні наукові положення, висновки і результати дисертаційного дослідження опубліковано у 17 наукових працях загальним обсягом 5,33 друк. арк., з яких особисто автору належать 4,22 друк. арк., у тому числі 2 колективні монографії, 7 статей у наукових фахових виданнях з економіки, 8 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації. Автореферат оформлений згідно з вимогами, у стислій формі передає основні положення дисертації, не містить інформації, яка не наведена в роботі.

4. Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз основних наукових гіпотез та результатів дисертаційного дослідження надає підстави стверджувати, що робота містить ряд важливих теоретичних і науково-методичних положень.

Наукові результати в узагальненому вигляді спрямовані на вирішення науково-прикладної задачі, що виявляється в розробці нових та розвитку існуючих науково-методичних положень та організаційних засад визначення місця державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки. Інструментарієм вирішення цієї задачі є авторські теоретичні та методичні розробки з питань формування, використання та оптимізації механізму оцінки фінансової безпеки.

Наукові результати дисертаційної роботи, які містять елементи наукової новизни, на наш погляд, доцільно згрупувати в три блоки.

Перший блок – це наукові здобутки автора, присвячені безпосередньо розвитку теоретичних засад визначення місця державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки.

Автором вперше у структурі фінансової безпеки країни запропоновано виокремлювати додаткову складову – безпеку державного фінансового контролю як такий стан фінансової дисципліни при реалізації операцій з державними коштами та майном, організації фінансових відносин між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, суб'єктами господарювання державного і комунального секторів економіки, а також організації контрольно-наглядової роботи за її підтриманням, при якому мінімізуються загрози національним фінансовим інтересам, забезпечується законність, повнота та цільовий характер витрачання державних коштів (с. 135-140).

Другий блок – це наукові здобутки автора, присвячені розвитку методичної бази здійснення державного фінансового аудиту в бюджетній сфері.

Погоджуємося з думкою дисертанта, що існуючі засади визначення фінансової безпеки мають цілу низку системних недоліків, зокрема – не відповідає принципу превентивності. Цю проблему в роботі запропоновано вирішити шляхом удосконалення науково-методичних засад оцінювання рівня фінансової безпеки України (стор. 141-143). На відміну від інших, запропонований науково-методичний підхід: враховує стан фінансової дисципліни при реалізації операцій з державними коштами та майном; об'єднує індикатори фінансової безпеки не за структурними складовими фінансової безпеки, а за часовим горизонтом виникнення загроз фінансової безпеки (прямої та перспективної дії) та напрямком впливу на рівень економічного розвитку (стимулятори, дестимулятори, каталізатори та інгібітори); врахуванням лише індикаторів фінансової безпеки зі щільним кореляційним зв'язком з рівнем ВВП та темпом його приросту.

В цьому контексті на особливу увагу заслуговують удосконалені автором наукові засади та процедура оцінювання рівня фінансової дисципліни при операціях з державними коштами та майном, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає не експертне, а статистичне (методом головних компонент) визначення вагових коефіцієнтів для показників масштабу та результативності контрольно-ревізійної діяльності, а також нормалізацію цих

показників з урахуванням динаміки зміни відносно попереднього звітнього періоду (стор. 86-89).

Третій блок – це наукові здобутки автора, присвячені розвитку організаційно-інституційних засад функціонування системи ДФК в Україні.

В цьому контексті цікавим є пропозиції автора щодо обґрунтування шляхів підвищення ефективності здійснення контрольної-ревізійної діяльності в контексті забезпечення фінансової безпеки шляхом формування системи найбільш релевантних індикаторів масштабу та наслідків державного фінансового контролю з найвищим рівнем кореляційного зв'язку з рівнем безпеки державного фінансового контролю та побудови відповідної системи регресійних рівнянь (стор. 171-177).

Значний потенціал для подальшого наукового розвитку мають авторські розробки в напрямку обґрунтування місця державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки (стор. 75-78). Розроблені методичні засади на відміну від існуючих враховують узгодженість мети та завдань державного фінансового контролю в забезпеченні фінансової безпеки, реалізацію принципів фінансової безпеки через систему державного фінансового контролю, суб'єктно-об'єктні взаємозалежності державного фінансового контролю та фінансової безпеки (окремі суб'єкти фінансової безпеки є одночасно і об'єктами державного фінансового контролю), функції та завдання державного фінансового контролю в межах забезпечення кожної зі структурних складових фінансової безпеки (грошово-кредитної, банківської, валютної, боргової, бюджетної, безпеки небанківського фінансового сектора).

Погоджуємося з пропозицією дисертанта щодо розвитку інструментарію прогнозування впливу державного фінансового контролю на результативність системи забезпечення фінансової безпеки, що, на відміну від існуючих підходів, здійснено шляхом побудови системи регресійних рівнянь залежності ВВП України та темпу його приросту від кількісних оцінок векторів зміни показників державного фінансового контролю (виокремлених методом головних компонент) (стор.95-97).

Розглядаючи напрямки реформування системи державного фінансового контролю в Україні, автор обґрунтовує вплив прозорості державного фінансового контролю на рівень фінансової безпеки шляхом побудови функціональної залежності у вигляді поліному другого ступеня між індексом транспарентності державного фінансового контролю (середньорічне значення нормалізованих індикаторів відкритості та прозорості діяльності Державної фінансової інспекції України та Рахункової палати України) та рівнем фінансової безпеки (стор. 191-197). Цілком підтримуємо таку пропозицію, оскільки це дозволить оцінити не лише прозорість функціонування органів державного фінансового контролю, але й наочно побачити змінити у рівні фінансової безпеки, що відбуваються під впливом зміни транспарентності.

5. Практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, що у комплексі формують підґрунтя для розширення науково-методичних засад визначення місця державного фінансового контролю в системі фінансової безпеки України. Пропозиції щодо реформування державної політики у сфері державного фінансового контролю, оцінювання рівня безпеки державного фінансового контролю, її впливу на рівень фінансової безпеки та економічного розвитку можуть бути застосовані Міністерством фінансів України; щодо удосконалення Методичних рекомендацій з оцінювання рівня фінансової безпеки – Міністерством економічного розвитку і торгівлі; щодо підвищення транспарентності та якості кадрового забезпечення – Рахунковою палатою України та Державною фінансовою інспекцією України; щодо системи релевантних індикаторів масштабу та наслідків державного фінансового контролю – Державною фінансовою інспекцією України.

Висновки та рекомендації автора використовуються окремими державними установами та організаціями в поточній діяльності, а саме: Державної фінансової інспекції в Сумській області (довідка від 10.11.2014 № 18-34/123); щодо зв'язку контролю за використанням державного майна з рівнем фінансової безпеки – у діяльність Регіонального відділення Фонду державного майна України по Сумській області (довідка від 16.12.2014 № 34/34-57); щодо підвищення ефективності організації процесу казначейського обслуговування бюджетних коштів в контексті забезпечення фінансової безпеки України – у діяльність Лебединського управління Державної казначейської служби України в Сумській області (довідка від 24.10.2014 № 112-4); щодо впливу безпеки державного фінансового контролю на основні економічні показники розвитку адміністратив-но-територіальних одиниць – у діяльність Фінансового управління Лебединської районної державної адміністрації (довідка від 02.12.2014 № 34/128).

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» при викладанні дисциплін: «Державний фінансовий контроль», «Основи фінансового контролю та аудиту», «Організація та управління системою фінансово-економічної безпеки», «Управління фінансовою безпекою держави» (акт від 22.12.2014).

6. Дискусійні положення та недоліки дисертаційного дослідження.

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення одержаних автором результатів, слід вказати на деякі дискусійні положення, що мають місце в дисертаційній роботі.

- 6.1. На рис. 1.3. «Концептуальні засади державного фінансового контролю» є незрозумілим вибір критерію розподілу принципів державного фінансового контролю на принципи реалізації та принципи організації контролю, що призводить до дублювання виокремлених авторів принципів (зокрема, плановості, неупередженості) (с. 45)

- 6.2. Згідно з рис.1.4. «Організаційні засади державного фінансового контролю в Україні»(с. 55) кінцевим етапом державного фінансового контролю є формування висновків щодо ефективності використання бюджетних ресурсів. Однак останнім етапом контролю слід вважати інспекційний етап, який дозволяє оцінити ступінь реалізації результатів контролю: а саме: відшкодування збитків, усунення порушень, покарання винних осіб тощо, який на вищезгаданому рис. не представлений. Також на рис. не відображено наявність у державного фінансового контролю мобілізаційної функції, яка є досить важливою в сучасних умовах.
- 6.3. Запропонований науково-методичний підхід до оцінювання рівня фінансової дисципліни при операціях з державними коштами та майном, що ґрунтується на методі головних компонент для визначення вагових коефіцієнтів для показників масштабу та результативності контрольно-ревізійної діяльності, доцільніше було б замінити кореляційно-регресійним аналізом (стор. 85-89). Лінійні зв'язки дозволили б обрати найбільш релевантні показники та сформувати інтегральну оцінку щодо рівня фінансової дисципліни в сфері державного фінансового контролю.
- 6.4. В ході розробки інструментарію прогнозування впливу державного фінансового контролю на результативність системи забезпечення фінансової безпеки проведено аналіз моделей, що з найбільшою репрезентативністю відображають зв'язок між головними компонентами рівня фінансової дисципліни та показниками соціально-економічного розвитку та економічного зростання (стор. 90-94). На нашу думку, результати дослідження істотно виграли, якщо б були доповнені ступеневим аналізом.
- 6.5. У роботі, при дослідженні впливу організаційних засад побудови системи державного фінансового контролю (кваліфікації персоналу та прозорості діяльності) на рівень його безпеки обґрунтовано вплив прозорості державного фінансового контролю на рівень фінансової безпеки шляхом побудови функціональної залежності у вигляді поліному другого ступеня, проте вплив кваліфікації персоналу, навіть за умови докорінного його аналізу, залишився нерозкритим (стор. 177-198).
- 6.6. Дисертаційна робота значно б виграла, якщо б містила пропозиції щодо удосконалення організаційних та нормативно-правових засад організації державного фінансового контролю та забезпечення фінансової безпеки України.

Зазначені положення та недоліки носять дискусійний характер і не знижують теоретичної та практичної цінності дисертаційної роботи.

7. Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Есманова Олексія Миколайовича «Державний фінансовий контроль в системі забезпечення фінансової безпеки України» представляє собою закінчену наукову працю, спрямовану на вирішення актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється в розробці нових та розвитку існуючих науково-методичних положень та організаційних засад розвитку державного фінансового контролю в системі забезпечення фінансової безпеки України.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною і відповідає пріоритетним напрямкам державної політики України та науковим програмам національного та місцевого значення. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. Робота відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема – пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Есманов Олексій Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів і кредиту
Житомирського державного
технологічного університету
Міністерства освіти і науки України,
доктор економічних наук, професор

Н.Г.Виговська

Підпис офіційного опонента
засвідчую.

Перший проректор
Житомирського державного
технологічного університету,
доктор економічних наук, професор

О.В. Олійник